

Den nya självkänslan

Modern Psykologi

FÖRNUFT & KÄNSLA
DECEMBER 2012
75 KR (€8,20, 85 NOK)

ÅRETS
TIDSKRIFT
2012
SVERIGES
TIDSKRIFTER

EGOBOOST
Generationen
som fick för
mycket beröm

HOPPA AV
Lär dig lämna
ett sjunkande
skepp i tid

EXTRA!
Därför är det så
känsligt med
julklappar

"Frågan är om jag
verkligen är så
annorlunda än Dexter
– även om jag inte
mördar folk"

(MICHAEL C. HALL)

JULPSYK
Stort test av
sällskapsspel

SOUNDTRACK
Så styrs din
personlighet
av toner

Älskad psykopat

Michael C. Hall
spelar seriemördaren

Dexter

– som spelar normal

Plus
▶ Ola
Lindholm
▶ Per Naroskin
▶ Martin Forster

INTERPRESS 7447-07

7388744 707502

RETURVECKA V5

(Personligt)

JOBBIGA SANNINGSSÄGARE
SIDAN 24

Den moraliske psykopaten

TEXT ERIK AUGUSTIN PALM

I snart sju år har **Michael C. Hall** gestaltat tv-serie- världens mest omtyckta psykopat, **Dexter Morgan**. Hur påverkas han som människa av att under så lång tid iklä sig rollen av en sympatisk seriemördare?

De är utströdda genom de rörliga bildernas historia: de vita, manliga psykopaterna. Norman Bates i *Psycho*, Jack Torrance i *The Shining* och Frank Booth i *Blue Velvet*. Många av dem har romantiserats av fans och blivit populärkulturella ikoner, men få av dem – om ens någon – är lika lätt att tycka om som Dexter i tv-serien med samma namn, baserad på Jeff Lindseys böcker. Dexter Morgan är en timid och på ytan sterilt genomnormal blodanalytiker vid Miami-polisen, som ägnar fritiden åt att ritualmässigt döda och stycka samhällets värsta fiender. Bortsett från

förmildrande faktorer som den bildsköna uppenbarelsen av Michael C. Hall – som gestaltar Dexter – och att denne inte är en monstruös kannibal av Hannibal Lecter-slaget, är det till stor del Dexters uppen-sande bödelroll som väcker publikens sympati. Detta trots att alla som följer tv-serien vet att Dexter inte drivs av någon moralisk övertygelse, utan att han utifrån ett slags regelverk utformat av sin framlidne far har funnit ett sätt att kanalisera sina impulser i linje med en primitiv öga för öga-tand för tand-rättvisa.

Mottagandet av Dexter – vars sjunde säsong visas i Sverige på C More – har huvudsakligen varit översvalande. Men även många kritiska röster har höjts i seriens

DUBBELLIV
Michael C. Halls
Dexter jobbar för
Miami-polisen
på dagarna och
seriemördar
andra mördare
på nätterna.

"Den finns en koppling mellan målen som en psykopat och en buddhistisk yogi vill uppnå"

ursprungsland USA. Bland annat protesterade föräldraorganisationen Parents television council när nätverket CBS skulle börja visa tv-serien 2008, och därmed låta den nå en bredare publik än den gör via betalkabelkanalen Showtime som ligger bakom Dexter. Enligt organisationen uppmuntrar tv-serien sina tittare att ta parti för en seriemördare. Bakom kritiken finns en oro för tv-seriens reella konsekvenser, vilket är lätt att avfärda som dammig moralpanik.

Samtidigt kan man undra om det inte är naivt att tro att tv-serien Dexter inte kan göra några som helst negativa avtryck i verkligheten.

Och vilka spår lämnas i personen som är den hylade seriemördarens ansikte? Den som till skillnad från långfilmsskådespelarna Jack Nicholson – *The Shining* Jack Torrance – och (den framlidne) Dennis Hopper – *Blue Velvet* Frank Booth – fortsätter att iklä sig rollen som psykopat, år ut och år in. Var exakt går gränsen mellan Dexter Morgan och Michael C. Hall?

DE FRÅGORNA HADE jag med mig när jag en ovanligt kylig Los Angeles-morgon träffade Hall på The Beverly Hilton hotel. Den 41-årige skådespelaren har under det senaste decenniet blivit utsedd till en av USA:s främsta, för sitt porträtt av Dexter och innan dess för rollen som den neurotiske begravningsentreprenören David Fisher i HBO-serien *Six feet under*. Båda är komplexa män med avlidna pappor, stora hemligheter (innan David

kommer ut ur garderoben som homosexuell) och en tillvaro som på olika sätt är genomsyrd av döden (därutöver fick Hall under 2009 och 2010 uppleva en högst verklig, egen kamp mot döden, då han genomgick en behandling mot lymf-cancern Hodgkins sjukdom, som han i dag är frisk ifrån).

Nästa säsong – den åttonde – blir Dexters garanterat sista. Producenterna ville av rent dramaturgiska skäl egentligen avsluta berättelsen med säsong sju, men blev övertalade av tv-cheferna att låta slutet löpa ytterligare en säsong. Hur går man då vidare efter att så länge ha gestaltat två personer som är så präglade av ett mörker?

– Jag avslutade den femte och sista säsongen av *Six feet under* med rädslan över att ingen skulle kunna se mig som någon annan än David Fisher. Sedan hamnade jag visserligen åter i en roll som är omgiven av döda kroppar, men jag kunde aldrig ha trott att jag skulle få spela Dexter när *Six feet under* led mot sitt slut. Så jag hoppas att det finns saker vid horisonten som jag inte kan föreställa mig, säger Michael C. Hall.

– Samtidigt är jag så klart medveten om att jag innehar titelrollen i en tv-serie som totalt kommer att ha pågått i åtta säsonger. Jag kommer inte att försöka fly från det, eller förneka det. Jag är stolt och glad över att associeras med två karaktärer som är så nyanserade och komplexa. Fast visst, det kanske kommer att stå seriemördare på min gravsten.

Hall förmedlar ett välartikulerat lugn och låter ofta sina

svar få dovt galghumoristiska små knorrar. Det märks att han har finslipat förmågan att beskriva förhållningssättet till sin karaktär, men där finns inte en tillstymmelse till slentrianmässighet. För precis som många tv-tittare inte verkar kunna sluta fascineras av Dexter, verkar Hall inte kunna sluta reflektera över diskrepansen mellan honom själv och sitt seriemördar-alter ego. Sannolikt har det sporrats av alla seriösa ansatser att undersöka tv-seriens djupare innebörd.

I KÖLVATTNET AV de populärvetenskapliga antologierna *The psychology of Dexter* (2010) och *Dexter and philosophy: Mind over spatter* (2011), har allt fler satt Dexter under luppen. En av de senaste är den brittiske psykologen Kevin Dutton – forskare vid Cambridge university och författare till boken *The wisdom of psychopaths: What saints, spies and serial killers can teach us about success* – som i oktober pratade med Hall om psykopaters positiva egenskaper, inför ett utsålt The Rubin museum i New York. För Hall resulterade samtalet i nya infallsvinklar:

– Vi talade om hur delar av psykopaters psykologiska profiler ofta är väl lämpade för saker som fokusering, objektivitet – och hjärnkirurgi, berättar Michael C. Hall.

– Jag hade läst Duttons bok och var väldigt sugen på att ställa frågor till honom, och att svara på det som han kunde tänkas vilja fråga mig. The Rubin museum är tillägnat buddhistisk konst, så det kan verka som en märklig plats för ett samtal om psykopater.

**ÖGA FÖR ÖGA,
TAND FÖR TAND**
Dexter kanali-
serar sin drift
att döda enligt
en gammal-
testamentlig
moralkod.

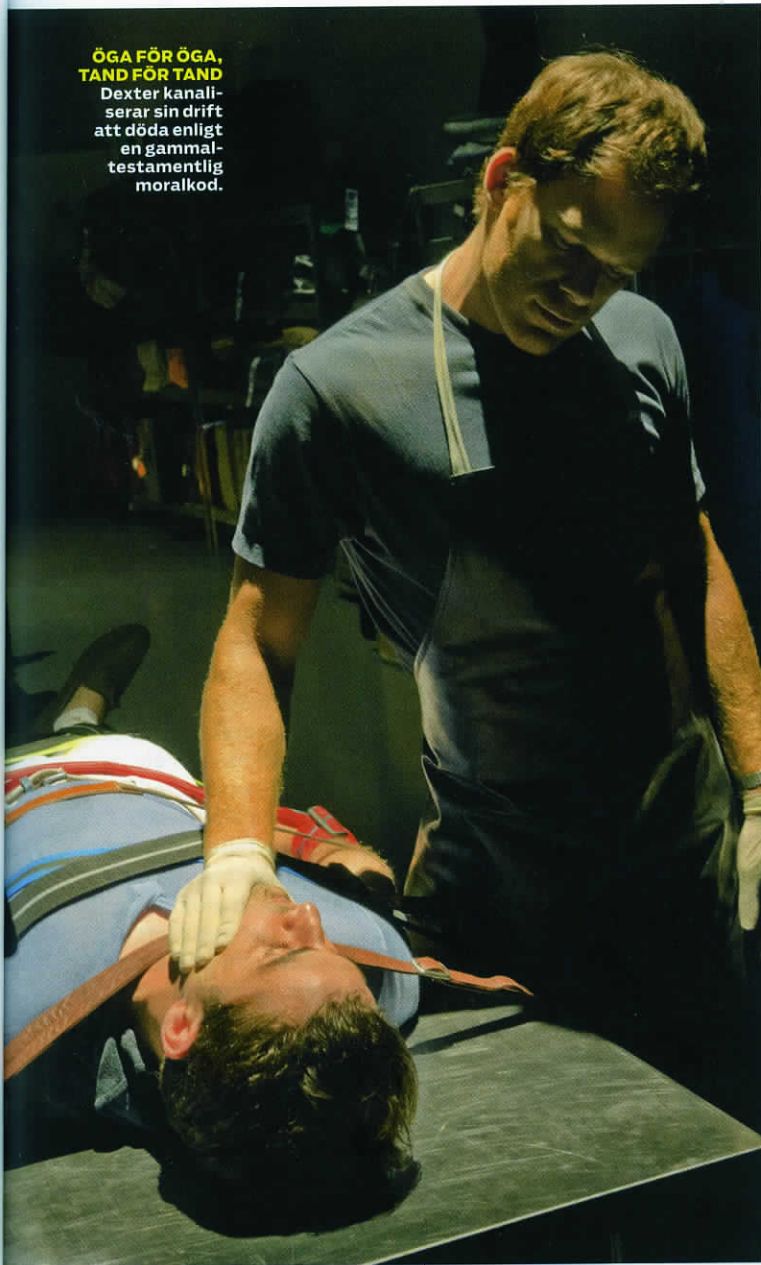

FOTO: CBS PARAMOUNT

Men en av de saker som Dutton skriver om är den koppling som finns mellan målen som en psykopat och en buddhistisk yogi vill uppnå. Yogin vill nå ett stadium av fokusering och upphöjd indifferens, vilket psykopaten redan bär på. Sedan saknar ju psykopaten förstås den djupa empati som meditation ger. Inlednings-

vis såg jag på Dexter som en psykopat, men allt eftersom har jag börjat undra om han verkligen är det. Jag lämnade The Rubin museum med att både ha svarat "ja" och "nej" på den frågan. Dexter är en unik skapelse, som på grund av hur han har formats bär på en stark aptit för att få uppleva sin mänsklighet.

FRÅGAN OM HURUVIDA Dexter är en riktig psykopat eller inte, är relevant. Tillkomsten av Dexter Morgan, den ansvarsfulle seriemördaren, som har sina rötter i det strikta regelsystem, eller den "kod", som hans adoptivpappa Harry skapade, skulle kanske lika gärna ha undvikits. Hade tidigt insatt terapi kunnat förhindra att den destruktivitet som Dexter bar på som liten skulle vidareutvecklas till den vuxne Dexters dödande? Handlar det i stället om hur ett traumatiserat och lättpåverkat barn har tvingats in i ett pseudo-psykopatiskt beteende? Graden av genuint psykopatiskt agerande hos Dexter, är något som intresserar Christopher S. Stauffer, psykiatriker vid universitetssjukhuset UCSF i San Francisco. Liksom många andra håller Stauffer med om att Dexters funktion som ett slags enmansmedborgargarde, gör det lätt för tittarna att ställa sig på hans sida. Men lika viktig är Dexters till synes starka pålitlighet:

– Psykopater utvecklar generellt sett inte känslor på det relationsbaserade sätt som de flesta av oss gör. I stället studerar de känslomässiga mönster på ett väldigt rationellt sätt, som tillåter dem att manipulera andra och spela ut sitt inneboende begär efter att vara självsvåldiga, berättar Christopher S. Stauffer, och förklarar att Dexter verkar vara utrustad med en kapacitet att skapa nära och varaktiga relationer, till exempel med sin pappa, sin syster Debra, sin före detta fru Rita och sin son Harrison.

– Det ger Dexter precis tillräckligt med humanitet för att vi ska kunna relatera till honom och därmed ha överseende med hans offer, som enligt tv-seriens logik alla är onda

"Jag tror inte att någon tittar på Dexter och tänker: 'Det där är precis den typ av stress som jag vill ha i mitt liv'"

och ändå förtjänar att dö, säger Christopher S. Stauffer.

Michael C. Halls klugenhet inför hur Dexters drifter ska kategoriseras, hänger ihop med hur karaktärens känsloliv har vidgats under säsongerna.

– Det är intressant att fundera på möjligheten att hans känsloliv bara är en alltmer detaljerad och mångbottnad simulering. Även om han onekligen kan lägga mycket tid och kraft på relationer, ser vi också hur lätt han kan koppla bort dem helt, när det krävs. Så det är fortfarande en väldigt tunn linje mellan vad som är autentiskt och inte. Men det går inte att komma ifrån att Dexter är mer mänsklig i dag än när vi träffade honom för första gången.

Även att i detalj definiera vad i Dexter som är fiktiv gestaltning och vad som är delar av Michael C. Halls egen personlighet, är svårt, menar han.

– Vi har nog alla någon sorts dragkamp mellan vår relativa autenticitet och icke-autenticitet, så om jag tar med mig Dexter hem efter inspelningen är det på den nivån. Frågan om jag verkligen är så annorlunda än honom kan uppstå, fast jag ju inte mördar folk. För att förtydliga så är jag just nu mitt "blir intervjuad"-jag. Är det jag? Jag vet inte.

Christopher S. Stauffer anser att det finns stora likheter i fråga om identifikation, mellan hur en psykiatriker eller psykolog tar sig an en patient och hur en skådespelare tar sig an en roll:

– Båda är yrken där man försöker upprätthålla ett förhållningssätt som är objektivt och djupt medkännande på samma gång. För att kunna göra det

måste man lägga moraliska ställningstaganden åt sidan. Och för att publiken ska kunna heja på Dexter har manusförfattarna utgått från denna balans mellan objektivitet och medkänsla.

Michael C. Hall berättar att han gjorde mer täta jämförelser mellan sig själv och Dexter under inspelningen av första säsongen. I dag har han en mer avslappnad och konstaterande inställning till det hela:

– Det finns förmodligen någon del av mitt undermedvetna som tror att det jag gör när jag spelar Dexter är något mer än en simulering, så det har förmodligen haft en inverkan på mig.

– Sedan kan man tänka som så att om Dexter dödar människor, så kan jag nog föreställa mig vilka aspekter av mig själv eller min värld som jag vill bli av med, eller radera eller bedriva någon sorts inre alkemi på. På så vis skulle jag på ett medvetet plan kunna få en positiv spinn på de mörka handlingar som jag simulerar

när jag spelar Dexter. Men någon fullödlig utvärdering av vilken effekt Dexter har haft på mig, kan jag nog inte göra förrän tv-serien verkligen är över och det har uppstått en distans mellan mig själv och allt det här.

VILKEN EFFEKT HAR då dessa mörka handlingar på publiken? Finns det något korn av relevans i Parents television councils oro? Utifrån fyra mord där gärningsmännen har hänvisat till Dexter, skulle man kanske kunna hävda det. Det mest uppmärksammade fallet är den kanadensiska amatörfilmaren Mark Twitshell, som arresterades för mord hösten 2008 - bland annat efter att ha gjort en kortfilm tydligt influerad av tv-serien. Men Michael C. Hall avfärdar föreställningen om att hans karaktär skulle vara en orsak till andras våldshandlingar. Det märks att han är trött på frågan, vilket kan förklara varför han väljer att ge sitt svar en lätt komisk vinkel:

KÄNSLOSPEL
Dexters relation till systemen Debra gör honom tillräckligt mänsklig för att accepteras av tv-tittarna.

– Jag ägnar inte mycket tid åt att fundera på mina känslor inför eller mina skyldigheter att ha åsikter kring moralen i det som Dexter gör. Personligen är jag emot dödsstraff. Och jag förstår naturligtvis vad han har gjort. Men jag kan faktiskt någonstans känna en beundran inför det ansvar han har tagit för sina mörka impulser. Att han följer koden. Fast det betyder inte att tv-serien propagerar för en seriemördarlivsstil. Helt seriöst så tror jag inte att någon tittar på Dexter och tänker: "Det där är precis den typ av stress som jag vill ha i mitt liv."

Michael C. Hall får uppbackning av Christopher S. Stauffer i sin syn på tv-seriens påstådda skadlighet:

– Det finns många omfattande studier från forskare över hela världen, som visar att exponering för våldsam underhållning ökar aggressivitet. Men man måste komma ihåg att när våldsamma handlingar sker, i synnerhet genomtänkta mord, så beror det nästan alltid på ett flertal riskfaktorer, som exempelvis redan existerande våldstendenser, dålig kontakt med föräldrar och en historia av att ha blivit förnedrad, påpekar Christopher S. Stauffer.

– Med tanke på att det är ett så litet antal fall där mördarna säger sig vara inspirerade av Dexter och sannolikheten är så stor att andra riskfaktorer har bidragit, tror jag att det är brott som ändå skulle ha skett på ett eller annat sätt.

SÄSONG SJU Av Dexter inleds (och här kan du som inte sett slutet av säsong sex och början på sju välja att sluta läsa) med det som alla fans har väntat på sedan tv-seriens start. Dexters dubbelliv avslöjas. Det är hans adoptivsyster Debra som gör upptäckten, vilket är den röda

Michael C. Hall

Namn: Michael Carlyle Hall.

Född: Raleigh, North Carolina, USA.

Bor: Los Angeles.

Ålder: 41 år.

Bakgrund: Examen från Earlham college i Indiana 1993. Master-examen i skådespeleri vid New York university, Tisch school of the arts. Broadwaydebut i Cabaret, 1999. Medverkade innan dess i ett dussintal off-Broadway-pjäser och musikal-er. Rollen som David Fisher i HBO-serien *Six feet under* var Halls första på tv och ledde vidare till rollen som Dexter.

Utmärkelser: Emmy-nominerad 2002 för rollen som David Fisher. Mottog 2003 och 2004 Screen actors guilds pris för ensemblen i *Six feet under*. Flerfaldigt Emmy- och Golden Globe-nominerad för rollen som Dexter Morgan, som även resulterat i en Screen actors guild-award (2006) och en Golden globe (2010).

Aktuell med: Sjunde säsongen av Dexter. 2013 är han även aktuell med med beatpoet-dramat *Kill Your Darlings*.

Kuriosa: Ville bli advokat innan skådespelarstudierna.

tråden under säsongen, efter att säsong sex avslutades med hennes pseudo-incestuösa känslor för Dexter. Det faktum att Hall och Carpenter var ett par i tre och år och gifta mellan 2008 och 2010, har inte varit ett större problem enligt Michael C. Hall. I synnerhet inte inför säsong sju:

– Vårt förhållande utvecklades ju ursprungligen via vår relation på jobbet och vårt förhållningssätt till att berätta den här historien. Så just det

har egentligen inte förändrats. Sen har vi gått igenom en väldigt resa rent privat, men tack och lov så finns det fortfarande kvar en grundläggande vänskap och respekt mellan oss, säger han.

– Och som skådespelare var vi så entusiastiska till den här säsongen att det har stått i fokus. Det är som en belöning för allt arbete som vi hade gjort hittills. Att äntligen låta det som har legat dolt hos Dexter så länge få bli synligt, är något som vi verkligen tagit vara på.

Den acceptans som Dexter söker hos sin syster efter avslöjandet, har han i viss mån redan fått av tittarna. Och att det senaste decenniets tv-serielandskap bortsett från Dexter är så fullt av antihjältar – från Tony Soprano i Sopranos till Walter White i *Breaking Bad* – tror Christopher S. Stauffer är symtomatiskt för att publiken efterfrågar allt fler vägar att på ett harmlöst sätt leva ut egna dolda drifter. Michael C. Hall håller delvis med på den punkten:

– Människor associerar en tv-serie som kretsar runt en antihjälte med att få ett större förtroende än de brukar få. Det går att identifiera sig och sympatisera med en sådan karaktär, eftersom vi alla har skelett i garderoben, även om de inte är som Dexters eller Tony Sopranos.

– Kanske har attraktionskraften hos antihjältar också att göra med att de uppfattas som mindre av en lögn. Alla mörka hörn och vrår blir avslöjade och jag tror att människor tilltalar av det.

Erik Augustin Palm är frilans-journalist, baserad i San Francisco.

o Dexter säsong sju går att se nu hos C More och på TV6 2013.